

Miljöbokslut 2016

Innehållsförteckning

1. Inledning	3
2. Vision och mål – hållbar utveckling.....	4
3. Kommunala styrdokument på miljöområdet.....	5
4. Resultat 2016.....	10
En god bebyggd miljö	10
Begränsad klimatpåverkan	15
Grundvatten av god kvalitet	22
Giftfri miljö	24
Hav i balans, levande kust och skärgård, ingen övergödning	26
Ett rikt djur- och växtliv	28

1. Inledning

Värmdö kommun vill vara med och medverka till omställningen till ett hållbart samhälle. För att detta ska kunna uppnås krävs en samverkan på såväl internationell, nationell som lokal nivå. Det lokala arbetet inom kommunen med hållbarhetsfrågor sker, och måste ske, på ett flertal olika nivåer och inom olika verksamheter. Hållbarhetsfrågor är reglerat i såväl den långsiktiga visionen, i inriktningsmål för mandatperioden samt i ett flertal styrdokument.

Värmdö kommun har en omfattande energi- och klimatpolicy och sex lokala miljömål. Vidare har kommunen antagit särskilda miljömål för utvecklingen av Gustavsberg. Tillsammans med kommunens översiktsplan ger dessa styrdokument vägledning om vad, och hur, kommun ska arbeta för att bidra till ett hållbart samhälle. Varje år följer kommunen upp sitt miljöarbete i ett miljöbokslut.

De lokala miljömålen följs upp

Årets miljöbokslut omfattar kommunens sex lokala miljömål som antogs av kommunfullmäktige i juni 2016. Miljömålen är utformade efter Sveriges 16 nationella miljö kvalitetsmål, regionala miljömålsprioriteringar och kommunens specifika förhållanden och förutsättningar. Miljömålen beskriver en vision inom de miljöområden som kommunen prioriterar och ger vägvisning om hur kommunen ska arbeta för att uppnå målen. Årets uppföljning ger en bild av hur miljöarbetet fortlöper och beskriver delar av det arbete som genomförts inom miljöområdet under 2016.

Under hösten 2016 påbörjade kommunen arbetet med att identifiera indikatorer för att följa upp de nya målen. Arbetet är pågående och de indikatorer som redovisas för 2016 bör vidareutvecklas. De mål och de indikatorer som lyfts in i uppföljningen kan i stor utsträckning härledas till övergripande styrdokument som översiktsplan och energi och klimatpolicy. Det bör nämnas att det på miljöområdet finns ett stort antal mål, kortsiktiga och långsiktiga, som inte redovisas i detta bokslut. Många av indikatorerna är nya för året och trender kan därför vara svåra att utläsa.

I det fortsatta arbetet med kommunens nya miljömål ingår att ta fram en åtgärdsplan som kopplar an till målen. En tydlig åtgärdsplan som samspelar med bland annat energi- och klimatpolicy och Gustavsbergs miljöprogram skulle underlätta uppföljning samt öka möjligheten att uppnå målen.

Sammanfattat resultat

Årets miljöbokslut visar att Värmdö de senaste åren har arbetat aktivt med att konkretisera sin vision om en hållbar utveckling genom utveckling av policys och planer som ger förutsättningar för att beakta natur och kulturvärden, klimatet och livsmiljöer i kommunens fortsatta utveckling. Uppföljningen visar att vi i många hänseenden arbetar i enlighet med dessa styrdokument samt att projekt pågår för att komma tillrätta med problem inom särskilt problematiska områden så som övergödningen av Östersjön.

Vidare visar uppföljningen bland annat att:

- Utbyggnad av trafikinfrastruktur, kommunalt vatten och avlopp och centralt belägen bebyggelse pågår enligt plan.
- Avloppsinventeringen har intensifierats de senaste åren men att målet om inventering blir svårt att nå.
- Infartsparkeringar blir fler och satsningar görs på gång- och cykeltrafiknätet.
- Ett miljösmart Gustavsberg växer fram där höga miljökrav ställs.

- Energiomställningen i det egna fastighetsbeståndet går fort framåt och att flera energimål kan komma att uppnås.
- Kommunens fordonsflotta blir mer miljövänlig.
- Ett aktivt miljöarbete pågår inte minst i våra förskolor med ökade ekologiska inköp och utfasning av skadliga ämnen.
- Biltätheten i kommunen ökar medan andelen kollektivtrafikanter är relativt låg.
- Transporter och konsumtion, kommunens och invånarnas, bidrar till höga nivåer av klimatpåverkande utsläpp och kommunens beslutade klimatmål torde därmed bli svåra att nå.
- Uppföljningen på vissa områden måste förbättras alternativt redovisas tydligare. Det gäller bland annat uppföljningen av Gustavsbergs miljöprogram, kommunens fordon och resor samt miljökrav vid upphandling.
- Övergripande styrdokument på miljöområdet bör ses över i fråga om aktualitet och ansvar.
- Uppföljningen av miljömålen bör utvecklas. Indikatorer bör ses över i samband med att åtgärdsprogram tas fram.

I årets uppföljning av miljöarbetet bedöms respektive miljömål som *delvis uppfyllt* och de sex miljömålen bedöms sammantaget som *delvis uppfyllda*. Bedömningen har gjorts utifrån de resultat för 2016 som redovisas under vardera målen tillsammans med redovisade indikatorer.

2. Vision och mål – hållbar utveckling

En hållbar utveckling är en utveckling där sociala, ekonomiska och miljömässiga dimensioner ömsesidigt stödjer varandra. I en hållbar utveckling analyseras sociala, ekonomiska och miljömässiga faktorer samlade och utifrån ett helhetsperspektiv. Miljöfrågan kan alltså inte hanteras isolerat, utan måste kopplas samman med samhällets, eller kommunens, utveckling i stort. Med det sagt är möjligheten att ställa om till ett hållbart samhälle avhängigt ett fungerande och resultatriktat miljöarbete.

Kommunens miljö- och hållbarhetsarbete har sin utgångspunkt i Värmdös framtidsvision – Vision 2030 – som antogs 2009 och som anger tre viktiga förhållningssätt för hållbarhet:

- Vi möter framtiden genom att ligga i framkant för den nödvändiga omställningen till långsiktig hållbarhet.
- Vi använder förnybar energi, har moderna och miljövänliga transporter och bygger kretsloppsanpassat.
- Vi vågar pröva nya lösningar.

Sedan 2009 har kommunen utvecklat och konkretiserat tankar om hållbar utveckling i översiktsplanens strategi för bebyggelser samt i avsnitt om hållbar utveckling och hållbar livsstil. Även energi- och klimatpolicyn visar på steg som ska tas för att nå visionen.

Inriktningsmål för gällande mandatperiod

För gällande mandatperiod har fullmäktige antagit sex inriktningsmål, varav En hållbar kommun är ett. Nämnder och styrelser ska genom effektmål visa hur de bidrar till att målet kan uppnås. Under 2016 har sex nämnder arbetat med effektmål kopplade till inriktningsmålet om en hållbar utveckling.

Sex lokala miljömål

Värmdös kommunfullmäktige tog beslut om lokala miljömål i juni 2016. Målen är utformade med utgångspunkt i av riksdagen beslutade miljö kvalitetsmål samt kommunens specifika förhållanden och förutsättningar och beskriver Värmdös vision och prioriterade områden inom miljöarbetet. Målen är sex till antalet men berör alla de 15 nationella miljö kvalitetsmålen som kommunen är ålagd att arbeta med.

Miljömålen anger fokus fram till år 2030 i syfte att överensstämna med översiktsplanen. Inom den tiden kan det dock komma att uppstå behov av att revidera och komplettera miljömålen eller prioritera andra miljömål. Kommunens sex lokala miljömål är:

1. En god bebyggd miljö
2. Begränsad klimatpåverkan
3. Grundvatten av god kvalitet
4. Giftfri miljö
5. Hav i balans, levande kust och skärgård och ingen övergödning
6. Ett rikt växt- och djurliv

Målet En god bebyggd miljö är övergripande de övriga fem. Detta i likhet med den miljömålsstruktur det regionala miljömålssamarbetet i stockholmsregionen arbetar efter. I stort följer Värmdös miljömålprioriteringar det regionala miljömålsarbetet. Till skillnad från det regionala arbetet har vi på lokal nivå valt att lyfta fram Grundvatten av god kvalitet samt valt bort att arbeta med Frisk luft som ett eget miljömål.

På regional nivå bedöms alla av kommuns prioriterade mål utom Begränsad klimatpåverkan, som inte uppnådda och inte möjliga att nå till år 2020 med befintliga och beslutade styrmedel och åtgärder. Begränsad klimatpåverkan, som till skillnad från resterande mål har målar 2050, bedöms enbart på nationell nivå och bedöms inte heller möjligt att nå. I Stockholms län finns framtagna strategier för hur arbetet med för länet prioriterade miljö kvalitetsmål bör bedrivas.

3. Kommunala styrdokument på miljöområdet

Utöver Vision 2030 och kommunens lokal miljömål finns ett flertal policys, planer och program som rör kommunens miljöarbete. Detta kapitel innehåller en kort redogörelse av gällande styrdokument med tydlig koppling till miljö- och hållbarhetsarbetet.

Översiktsplan 2012-2030

I översiktsplanen finns mål och rekommendationer för hur Värmdö ska kunna expandera utan att skada miljön. Stor hänsyn har tagits till skyddsvärda områden och grönskulpturer vid planering av nya bostads- och industriområden. Översiktsplanen innefattar kommunens utvecklingsstrategi vilken eftersträvar bostadsbyggande i kollektivtrafiknära områden.

Översiktsplanen visar hur Värmdö tar hänsyn till de nationella miljö kvalitetsmålen. De utgör flera av de utmaningar Värmdö står inför. Inte minst när det gäller att klara av kravet på kustvatten av god status till 2021/2027.

En skyfallsplan bör tas fram vid revidering av översiktsplanen.

Energi- och klimatpolicy

Energi- och klimatpolicyn antogs av fullmäktige 2010 och reviderades sedan 2014. Policyn innefattar mål om minskade klimatpåverkande utsläpp och en strategi om hur målen kan nås. Målen är uppdelade i klimatmål, energimål och transportmål och

omfattar regionala mål och kommunala. Målsättningarna sträcker sig till år 2020 som ett delmål och 2030 som slutmål. Värmdö kommuns klimat- och energipolicy anger bland annat följande ansatser för att nå en hållbar utveckling:

- Utsläppen av växthusgaser utanför handeln med utsläppsrätter ska minska med 19 procent till år 2020, jämfört med utsläppsnivån år 2005
- Utsläpp av koldioxid ska på lång sikt minska till ett ton per invånare och år för att hindra mänsklig påverkan på klimatet.
- Senast 2030 ska Värmdö vara en fossilbränslefri kommun.
- Oljeanvändningen ska ersättas helt till 2030.
- Utsläpp från vägtrafiken ska 2020 ha stabiliserats på 1990 års nivå.
- Bilens andel av korta resor (kortare än fem kilometer) ska minska med 10 procent till 2020 jämfört med 2000 års nivå och 50 procent till år 2030.
- Andelen resande med cykel och kollektivtrafik ska öka med 50 procent till 2030 jämfört med nivån år 2000.

Sedan revidering av policyn 2014 är energi- och klimatpolicyn synkroniserad med den regionala energi- och klimatstrategin för Stockholms län. I likhet med den regionala strategin är målen i Värmdös energi- och klimatpolicy kopplade till sex åtgärdsområden som avser transporter och resande, energianvändning i bebyggelse, energiproduktion, samhällsplanering, bärkraftig konsumtion av varor och tjänster samt kunskapsuppbyggnad och utvecklingsarbete.

Energi- och klimatpolicyn ligger till grund för det mesta av det strategiska miljöarbetet i Värmdö kommun. Målen i policyn har inte följts upp i sin helhet och policyn saknar handlingsplan. Det kommande åren bör en översyn gällande efterlevnad och utveckling av policyn göras.

Policy för inköp och upphandling

Värmdö kommuns inköps- och upphandlingspolicy antogs av fullmäktige 2014 och gäller för alla typer av inköp och upphandlingar som görs inom kommunen eller kommunens bolag.

I enlighet med policyn ska Värmdö kommuns upphandling av varor och tjänster ske med inriktningen att skapa ekonomiska fördelar, minska miljö- och klimatpåverkan och ge kvalitetsmässiga mervärden för den kommunala verksamheten. Bland annat ska varor och tjänster som upphandlas bidra till en god livsmiljö och ha en begränsad påverkan på klimatet med minsta möjliga negativa miljöpåverkan.

Upphandling ska ske med stöd av Miljöstyrningsrådets kriterier för miljövänlig upphandling. Utgångspunkten ska vara att kommunens leverantörer ska arbeta systematiskt med miljöfrågor och att den på tillverkningsorten gällande miljö- och arbetsmiljölagstiftning följs.

Ansvar för verksamhetsspecifika upphandlingar ligger hos upphandlande verksamhet.

Strategi för minskad klimatpåverkan från fastigheternas energianvändning

För att utveckla ett hållbart Värmdö antog kommunfullmäktige 2012 en strategi för minskad klimatpåverkan för fastigheternas energianvändning. Strategin har sin utgångspunkt i Värmdö kommuns Energi- och klimatpolicy och är en vägvisare mot ett mer energieffektivt och koldioxidneutralt fastighetsbestånd. Strategin ska bidra till att minska kommunens utsläpp av växthusgaser samtidigt som kommunen ska leverera ett inomhusklimat som ger nöjda hyresgäster. Energieffektivisering ska alltid beaktas när förändringar sker i lokalbeståndet.

Fastighets- och lokalpolicy

2016 antog kommunfullmäktige en ny fastighets- och lokalpolicy som syftar till att säkerställa att den långsiktiga planeringen av kommunens lokalbehov bedrivs effektivt. Policyn beskriver hur kommunen genom att hushålla med resurser kan bidra till en hållbar framtid och att skapa långsiktigt hållbara fastigheter och miljöer. Bland annat ska kommunens fastigheter byggas energi- och resurssnålt med minsta möjliga miljöstörning samt med låg livscykelkostnad. En minskad energianvändning, sunna materialval och en minskad miljö- och klimatpåverkan ska därför eftersträvas vid såväl ny-, om- eller tillbyggnation som vid sedvanliga underhållsrenoveringar av kommunens lokaler. Lokalerna ska uppfylla kraven på att förebygga olägenhet för människors hälsa vilket bl.a. innebär att de ska ha en god luftkvalitet och en god ljus- och ljudmiljö. Ändringar och energieffektiviseringar ska genomföras med stor hänsyn till god inomhusmiljö och det ska eftersträvas att all utomhusmiljö ska vara inbjudande, välskött, trygg och tillgänglig.

VA-plan

En ny VA-plan togs fram 2014. Tillsammans med VA-översikt och VA-policy utgör planen kommunens vattenplanering. Vattenplaneringen visar hur kommunen ser på nationella, regionala och lokala miljömål som berör vatten och avlopp samt hur kommunen ämnar arbeta för att uppnå god vattenstatus, enligt kraven i EU:s ramdirektiv för vatten. Planeringen är ett paraply- och styrdokument för planering, projektering och prövning av vatten och avlopp och ger stöd och vägledning för beslut i frågor om VA-utbyggnad.

I enlighet med VA-planen ska bland annat kommunen stå för en långsiktigt hållbar avloppsrening där kommunalt VA finns och medverka till att gemensamma avloppsanläggningar på sikt kan anslutas. Vidare har kommunfullmäktige tagit som mål att alla fastigheter ska ha godkända avlopp med fullgod rening år 2020. Det innebär att ca 8000 avlopp ska ha åtgärdats vid utgången 2020.

Målen ska nås genom fortsatt utbyggnad av kommunala vatten och avlopp samt ett intensivt arbete med att åtgärda undermåliga avlopp. VA-planen beskriver den VA-utbyggnad som planeras samt de övriga insatser som krävs för att nå målen.

Miljöprogram för utvecklingen av Gustavsberg

Kommunfullmäktige antog 2011 ett miljöprogram som ska gälla för samtliga detaljplaner inom ramen för Gustavsbergsprojektet. Den nya bebyggelsen som planeras ska uppfylla högt ställda hållbarhetskrav och underlätta för en hållbar livsstil. Strukturen i programmet följer de nationella miljö kvalitetsmålen och kopplas främst till begränsad klimatpåverkan, frisk luft och en god bebyggd miljö. Mindre buller, hälsosam inomhusmiljö, klimatanpassning och biologisk mångfald är områden som lyfts särskilt i miljöprogrammet.

Exempel på krav som ställs i programmet är att minst 60 procent av energin som används i tillkommande bebyggelse ska komma från förnybara källor eller baseras på återvinning. Vidare ställs höga krav på energibehovet för uppvärmning. Möjlig placering av solfångare solceller ska märkas ut och laddningsstolpar för fordon ska förprojekteras i garage. Byggandet ska ske med minsta möjliga användning av icke-förnybara resurser och material som också ska vara giftfria. Material ska vara beprövat och inte orsaka risker för hälsa och miljö. Avfall under byggtiden ska reduceras, källsorteras och återvinnas och hushållsavfall ska sorteras. Dagvatten ska primärt renas på fastighet och möjligheter till lokalt omhändertagande ska tas till vara. Krav ställs även på att det ska finnas lektytor som är väl placerad med tanke på solljus och skugga.

Miljöprogrammet ligger till grund för samverkan och avtal med byggherrar. Krav ställs i exploateringsavtal innan detaljplaner antas. När en detaljplan inom Gustavsbergsprojektet går in i ett genomförandeskede påbörjas en uppföljning av programmets krav och rekommendationer.

Grönstrukturplan

År 2014 beslutade kommunfullmäktige om en grönstrukturplan för tätorten Gustavsberg. Grönstrukturplanen definierar Gustavsbergs gröna karaktärer och visar områden med höga värden inom natur, rekreation och kulturmiljö. Planen är kopplad till de mål för grönstrukturer som finns beskrivna i översiktsplanen som bland annat fastställer att:

- Den regionala grönstrukturens värde som spridningskorridor för växter och djur och som rekreativvärde för människor ska bibehållas.
- Gröna kilar och värdekärnor ska bibehållas för att öka natur- och rekreativvärden.

Grönstrukturplanen är ett vägledande styrdokument som används i det dagliga arbetet med utveckling och investering i Gustavsberg. Planen innehåller riktlinjer och förslag på åtgärder och utvecklingsmöjligheter. För utveckling av det område som Gustavsbergsprojektet omfattar fungerar planen bland annat som ett underlag till placering och prioritering av olika bebyggelseförslag.

Avfallsplan

Värmdö kommun antog 2014 en ny avfallsplan och nya avfallsföreskrifter som tillsammans utgör kommunens renhållningsordning. Avfallsplanen ska följas upp varje år, ett fåtal mål och aktiviteter i avfallsplanen följs upp vid behov. Planen ska ses över var fjärde år.

Utgångspunkt för kommunens avfallshantering är EU:s avfallsdirektiv från 2008 och nationell lagstiftning. Avfall ska enligt direktivet hanteras som en resurs och behandlas enligt en avfallshierarki, eller avfallstrappa, som beskriver i vilken ordning avfall ska hanteras. Enligt avfallstrappan ska avfallsmängden i första hand minimeras och i sista hand deponeras.

Värmdös avfallsplans fem mål följer avfallstrappan och lyder:

- Förebygga uppkomst av avfall och nedskräpning
- Öka återanvändningen
- Öka återvinningen av material och energi
- Öka insamlingen av farligt avfall
- Förbättra service, insamling och arbetsmiljö.

Till de fem målen kopplas 15 delmål samt en handlingsplan som ska leda till att målen uppfylls.

Kostpolicy 2010

År 2010 beslutade kommunfullmäktige om en kostpolicy vars syfte är att klargöra övergripande inriktningar och ansvar kring måltids- och kostfrågor. Policyn beskriver hur kommunen ska förhålla sig till kosten i måltidsverksamheterna. Dessutom ska policyn vara en utgångspunkt för riktlinjer inom respektive nämnds ansvarsområde för att säkerställa kvaliteten på kosten.

Måltidsverksamheterna ska sträva mot det övergripande målet – Ett Hållbart Värmdö. Det betyder att allt som rör måltidsverksamheterna ska ta hänsyn till miljön, som t.ex. inköp, produktion, transporter, avfallshantering och energianvändning. Policyn tar särskilt upp att maten i mesta möjliga mån ska baseras på inköp av ekologiska livsmedel. Vidare anges att inflytande och delaktighet är central för alla verksamheter. Resultatenheterna ansvarar för att kostpolicyn med tillhörande riktlinjer följs.

Kostpolicyn är under revidering.

Gång- och cykelplan för Värmdö kommun 2013 – 2020

I oktober 2014 antog fullmäktige en gång- och cykelplan för Värmdö kommun. Planen är ett verktyg för planering av gång- och cykeltrafik med det övergripande målet att andelen gående och cyklisterna i Värmdö ska öka. Målet ska uppnås genom att gång- och cykelnätet byggs ut och förbättras. Gång- och cykelvägnätet ska vara gent och sammanhängande och knyta samman kommunens centrumområden, det regionala cykelstråket, kommunens replipunkter och kommunens prioriterade förändringsområden. Till det övergripande målet kopplas ett antal delmål, en handlingsplan samt indikatorer för uppföljning.

För att nå målet satsar kommunen budgetmedel för nya gång- och cykelvägar med syfte att skapa ett sammanhängande stråk och knyta samman dessa med regionens cykelstråk, kommunens skärgårdsbryggor och kommunens prioriterade förändringsområden.

Riktlinjer för internt miljöarbete

Värmdö kommuns riktlinjer för internt miljöarbete antogs av kommunstyrelsen i maj 2013. Riktlinjerna beskriver hur kommunen från ett hållbarhetsperspektiv ska bedriva sitt interna miljöarbete kopplat till upphandling, energieffektivisering, livsmedelsinköp, avfallshantering, transporter och skadliga ämnen.

Som framgår av riktlinjerna ska det interna miljöarbetet följa den ordinarie linjeorganisationens ansvarsförhållanden och ingå i den ordinarie verksamhetsplan som sektorer och avdelningar årligen upprättar. Verksamhetsplaner ska innehålla åtgärder som planeras och kan omfatta både externa och interna åtgärder. Fokus bör vara att vidta miljöåtgärder i kärnverksamheten. Resultatet av åtgärderna ska följas upp årligen.

Sedan antagandet av riktlinjerna har flertalet styrdokument inom riktlinjernas fokusområden tagits fram eller reviderats, däribland energi- och klimatpolicy och plan för minskning av skadliga ämnen.

Plan för minskning av skadliga ämnen

Värmdö kommun antog 2013 en plan för ett systematiskt och långsiktigt arbete med att minska andelen skadliga ämnen inom kommunens verksamheter. Planen är indelad i sju faser där bland annat inventering, inköp/upphandling och utfasning av skadliga ämnen ingår. I planen ingår en utfasningslista över skadliga ämnen baserad på Kemikalieinspektionens kandidatlista med särskilt farliga ämnen. Utfasningslistan omfattar även inredning, inventarier och material. Uppföljning och redovisning ska ske årligen.

Dagvattenpolicy

Gällande dagvattenpolicy antogs av kommunfullmäktige 2012. Syftet med dagvattenpolicyn är att skapa ett gemensamt ställningstagande om vilka ansvarsområden och grundprinciper som ska gälla för dagvatten i Värmdö kommun. Policyn gäller framför allt för större ombyggnationer och exploateringar, men även befintliga dagvattenlösningar berörs. Kommunen mål för dagvattenhantering ska implementeras i

kommunens löpande arbete, till exempel i nya detaljplaner och exploateringar.

Sedan policyn togs fram utförs alltid en prövning av lämplig dagvattenhantering i detaljplanering. Val av reningsmetoder och recipienter sker med stöd av policyns rekommendationer.

Rese-och transportpolicy

Som ett led i att kommunen sedan 2013 samordnar delar av sina fordon i en bilpool är gällande bilpolicy från 2004 under revidering. Den nya policyn ska utgöra ett styrdokument vid upphandling av resor, transporter och inköp/leasing av fordon och transporttjänster.

4. Resultat 2016

En god bebyggd miljö

En god bebyggd miljö tar till vara på Värmdös unika miljö och förhållanden och ger en god och hälsosam livsmiljö. Byggande sker i kollektivtrafiknära lägen i tätorter och väl belägna förändringsområden så att välfungerande lokalsamhällen med närhet och mötesplatser kan fortsätta att utvecklas. Infrastrukturen ska stödja denna utveckling och bidra till ett robust och hållbart samhälle genom en medveten planering. Bebyggelse ska lokaliseras och utformas på ett miljöanpassat sätt och så att en långsiktigt god hushållning med mark, vatten och andra resurser främjas. Det innebär att miljö- och naturvärden bibehålls och är nära och tillgängliga för invånarna. Våra samhällen ska också medverka till en bra regional och global miljö samt till att tillvarata kulturvärden.

Resultat 2016

Ny bebyggelse i Värmdö ska i första hand ske i de fem centrumområdena Gustavsberg, Brunn, Hemmesta, Stavsnäs och Björkås och samordnas med övrig samhällsutveckling. På sikt kan ytterligare bebyggelse tillkomma i anslutning till dessa områden. I andra hand ska bebyggelsen utvidgas i så kallade prioriterade förändringsområden, därefter i övriga förändringsområden. All samlad bebyggelseutveckling ska samordnas med utbyggnaden av kommunalt vatten och avlopp. För att uppnå bebyggelsestrategin ska detaljplaneläggning i första hand ske i tätorterna och väl belägna förändringsområden där möjligheten att resa kollektivt är stor och infrastrukturen är utbyggd.

För att stödja bebyggelseutvecklingen arbetar kommunen aktivt tillsammans med regionala och statliga aktörer för en fortsatt utbyggnad av infrastruktur så som till exempel förbättrad kollektivtrafik. Genom strategisk lokalförsörjning ser även kommunen över det ökade behovet av offentlig service.

Bebyggelse 2016

Under 2016 gavs det totalt startbesked för att påbörja byggnation av 492 bostäder i kommunen. Av dessa var cirka 350 bostäder i flerbostadshus varav samtliga byggs i Gustavsberg. Ytterligare 40 av de drygt 490 bostäderna är inom kommunens centrumområden. Det betyder att närmare 80 procent av de som givits startbesked ligger i väl belägna i centrumområden.

Den strategiska planberedskapen, antal bostäder i detaljplaner som vunnit laga kraft som byggs eller snart ska påbörjas, var i slutet på 2016 över 1700 bostäder.

Framförallt byggs flerbostadshus i tätorterna medan byggnationen i förhandlingsområdena utgörs av privata småhus eller genom småhus i grupp.

Indikator	2014	2015	2016	Mål	Kommentar
Andel nybyggnation som sker i väl belägna lägen i tätort (Gustavsberg, Hemmesta, Brunn, Stavsås och Björkås)	-	-	80 %	-	Avser bostäder med startbesked. Merparten av de nybyggnationer som fått startbesked är belägna i Gustavsberg. Merparten av övriga bostäderna uppförs i Mörtås med kollektivtrafknära läge. Kommunens bebyggelsestrategi följs.

Trafikinfrastuktur

Under året har Trafikverket byggt kollektivtrafikkörfält genom trafikplats Insjön samt vid trafikplats Gustavsberg.

Sex stycken hållplatser längs det kommunala vägnätet har tillgänglighetsanpassats och två stycken signalanläggningar har försetts med bussprioritering. I april 2016 beslutade kommunstyrelsen om fortsatt arbete gällande åtgärder inom Värmdö kommun för stombussen (buss 474) på sträckan mellan Slussen-Hemmesta. Åtgärder beräknas kunna leda till restidvinster på mellan 8–9 minuter i vardera riktningen.

För att främja en ökad pendling med cykel och kollektivtrafik har särskilda satsningar gjorts på utbyggnad av gång- och cykelvägar samt infartsparkeringsplatser. En ny infartsparkering med 80 platser vid Näsuddsvägen i Brunn har anordnats. Kommunen har även tecknat avtal med markägarna om nyttjande av parkering vid Brunns skola och för fler platser vid Värmdö marknad. En infartsparkeringsplan för åren 2016-2030 antogs 2016. I dagsläget finns ca 1500 infartsparkeringar på centralt belägna platser i kommunen och i infartsparkeringsplanen föreslås ytterligare cirka 1000 platser.

En fortsatt utbyggnad av gång- och cykelnätet enligt kommunens plan från 2013 har fortsatt under året. Utbyggnaden har skett i Strömma, längs Eknäsvägen, Mörtviksvägen samt Gustavsbergs allé. Planeringsunderlag för fler sträckor har tagits fram och vidare har en cykelparkering iordningställt vid hållplats Ösbydalen. Under 2016 färdigställdes fyra kilometer ny gång- och cykelväg.

Indikator	2014	2015	2016	Mål	Kommentar
Körtid för stombussen (474an) Mörtås - Slussen	-	-	37 min	Minska	Med ett antal planerade fysiska åtgärder på det kommunala vägnätet kan restiden minska med 8-9 minuter.
Medborgarnas bedömning av kommunikationerna i kommunen, skala 0-100 ¹	59	56	54	-	Medborgarnas bedömning av tillgång till gång- och cykelvägar, tillgång till kollektivtrafik och möjligheten att transportera sig med bil och kollektivtrafik, har försämrats. Värmdös resultat 2016 är något lägre än för genomsnittet av jämföra bara kommuner som ligger på 60.
Antal kilometer gång- och cykelvägar i Värmdö kommun, nyutbyggnad	4	1	4 km	Totalt antal ska öka	Antalet totalt antal utbyggd kilometer gång- och cykelväg har ökat från föregående år.
Infartsparkeringar (faktiska infartsparkeringar vid utgången av varje redovisat år)	1349	1385	1495	2500 år 2030	Infartsparkeringsplanen 2016-2030 ger målsättning om cirka 1000 ytterligare infartsparkeringar till 2030 från dagens cirka 1500.

¹ Kommun och landstingsdatabasen (U45400) Nöjd Region-Index – Kommunikationer, Källa SCB:s medborgarundersökningar.

Utveckling av Gustavsberg

I Gustavsberg arbetar kommunen parallellt med flera detaljplaneområden under namnet Gustavsbergsprojektet. Projektet innebär en omfattande stadsutveckling där det planeras för bland annat bostäder, offentliga platser, handel, förskola, församlingshem, parker samt en ny trafikprincip Stadsgatunätet. Tre av nio av detaljplanerna inom projektet har vunnit laga kraft; Strandvik, Porslinskvarteren och Mariaterrassen.

I Porslinskvarteren, där ca 1700 lägenheter kommer att byggas, pågick under 2016 utbyggnaden av de kommunala anläggningarna för fullt. För flera av kvarteren i området har byggherrarna ansökt om och beviljats bygglov och även kommit långt med byggnationen av bostäderna, i dagsläget är ca 400 lägenheter inflyttade.

Detaljplanen för Strandvik vann laga kraft i september 2016 och har nu gått in i ett genomförandeskede. I genomförandeskedet kommer marken att saneras och kommunen arbetar tillsammans med byggherren med att följa upp gestaltning- och miljöprogrammen.

Parallella arkitektuppdrag har pågått under 2016 och stora delar av resultatet kommer att ligga till grund för det kommande detaljplanearbetet med detaljplanerna för Gustavsbergs centrum inklusive Stadsparken, Vattentornsberget och Kråkberget.

För samtliga detaljplaner inom ramen för Gustavsbergsprojektet ska det miljöprogram som kommunfullmäktige antog 2011 gälla. Den nya bebyggelsen som planeras ska uppfylla högt ställda hållbarhetskrav och underlätta för en hållbar livsstil. När en detaljplan går in i ett genomförandeskede följs programmet upp av kommunen tillsammans med byggherren. Ingen sammanställning av uppföljningen av miljöprogrammet har genomförts för 2016.

Indikator	2014	2015	2016	Mål	Kommentar
Energianvändning i nybyggnation bostadshus, kWh/kvm Atemp och år	-	61,5 ²	-	Max 66 kWh/kvm Atemp och år för bostadshus uppförda inom Gustavsberg	Målet är ej möjligt att följa upp för 2016. Flera byggherrar inom Porslinskvarteren följer klassificeringen miljöbyggnad silver vilket innebär 67,5 kWh/kvm och år och flertalet har gjort energiberäkningar som pekar på en lägre energianvändning än 66 kWh/kvm Atemp och år.

Nya strategier och avtal för hållbara kommunala fastigheter

Under 2016 antog kommunfullmäktige en ny fastighets- och lokalpolicy som syftar till att säkerställa att den långsiktiga planeringen av kommunens lokalbehov bedrivs effektivt. Policyn beskriver hur kommunen genom att hushålla med resurser kan bidra till en hållbar framtid och att skapa långsiktigt hållbara fastigheter och miljöer.

Under året ingick kommunen och byggbolaget Arcona ett avtal om så kallad strategisk partnering som kännetecknas av ett nära samband mellan kund och leverantör. Denna arbetsmetod bedöms även ge möjlighet till lättare att styra projektet mot bra miljöval i varje led jämfört med en traditionell upphandlad entreprenad. I nuläget är inget projekt inom strategisk partnering färdigställt.

Indikator	2014	2015	2016	Mål	Kommentar
Andel nyproduktion som är klassad som Miljöbyggnad, Miljöbyggnad silver, Svanen	-	-	-	-	Kommunen har inte byggt något som är klassad enligt dessa certifieringar ännu. Under 2016 har

² Stenas fastighet redovisade en energibalansberäkning om 61,5 kWh/kvm Atemp och år för sin uppförda fastighet.

eller motsvarande certifiering där kommunen är byggherre (%).					ingen nyproduktion genomförs. Det ligger nybyggnation framöver i planeringen. Där kan det bli aktuellt med miljöcertifiering.
Medborgarnas bedömning av bostadssituationen i kommunen, skala 0-100 ³	51	55	49	-	Medborgarnas bedömning av möjligheten att hitta boende, utbud av olika boendeformer samt huruvida bebyggelsen är trivsam har minskad sedan 2014. Det är framförallt betyget bland unga (18-24 år) som drar ned. Bland den gruppen ä genomsnittliga betyget 36. Resultatet är inte statistiskt säkerställt.

Avfall

Kommunen har bland annat som mål att mängden avfall ska vara oförändrad eller minska, att matavfallsinsamlingen ska öka och att insamling av grovavfall ska öka.

Den totala mängden insamlad avfall i Värmdö kommun ökade mellan 2015 och 2016, medan mängden avfall per person minskade marginellt. Jämfört med riket låg Värmdö 2016, likt tidigare år, högt om man ser till mängden avfall per person. En förklaring till de höga siffrorna är att kommunen har ett stort antal fritidsboende och att deras avfall räknas in i statistiken.

Matavfallsinsamlingen infördes i Värmdö kommun 2012 och idag har alla på Värmdös fastland möjlighet att samla in matavfall i brun papperspåse. Under 2016 samlades cirka 21 procent av matavfallet in i Värmdö kommun. Det nationella målet är att minst 50 procent av matavfallet ska samlas in senast år 2018 och behandlas biologiskt. Övriga av länets kommuner är det liknande siffror som Värmdö.

Under 2016 har fortsatt fokus legat på att öka insamling av matavfall på fastlandet bland annat genom kampanjen sorteramatresten. Antalet nya kunder låg på knappt 1300 och den totala mängden insamlad matavfall ökade med cirka 14 procent jämfört med 2015. Ökningen mellan åren innan var 48 procent. Under 2014 och 2015 fick de hushåll som var med i matavfallsinsamlingen 50 procent rabatt på den fasta renhållningsavgiften. Till 2016 togs rabatten bort och ökningen av antal matavfallsabonnenter stannade av.

I slutet av 2016 var cirka 76 procent av skolor och förskolor på fastlandet anslutna till matavfallsinsamlingen. Det är en ökning med ca 10 procentenheter från året innan. Totalt samlades 823 ton matavfall in i Värmdö under 2016.

Det finns idag sammanlagt 6 stycken återvinningscentraler i Värmdö (på fastlandet och i skärgården) och en grovsopfärja finns tillgänglig i skärgården under sommaren. Möjlighet att lämna alla fraktioner på de fasta ÅVC som finns i skärgården har begränsats under 2016. Anledningen till förändringen är att miljökraven inte uppfylls. De öar som fått en begränsning har i stället fått möjlighet att lämna på den båt som angör olika öar och som tar emot de typer av avfall som inte längre kan lämnas på ön.

På vissa av kommunens återvinningsstationer finns möjlighet att lämna in textilier för återanvändning via Myrorna och Human Bridge. Insamlingen från Human bridge har minskat från 2015.

Indikator	2014	2015	2016	Mål	Kommentar
Mängd återanvändningsbart som samlats in i kommunen, ton	HB:94 M: 56	HB:102 M: 57	HB: 69 M: -	Öka	Insamlingen sker på vissa återvinningsstationer av Myrorna (M) och Human bridge (HM). Insamlingen från Human bridge har minskat från 2016. Under

³ Kommun- och landstingsdatabasen (U07406) Nöjd region index – bostäder. Källa SCB:s medborgarundersökningar.

					2016 har Human bridges insamling ökat i Nacka/Tyresö och Stockholm. Mål om ökad insamling uppnås inte.
Insamlat avfall per invånare ⁴	527 kg	548 kg	532 kg	Mängden avfall ska vara oförändrad eller minska	Mängd avfall per person har minskat från 2015. Trenden är dock att mängden ökat över tid. 2010 låg siffran på 511 kg per person. Den totala mängden avfall har ökat. 2010 var den totala mängden 19 555 ton och 2016 låg siffran på 21 902 ton. Målet är inte uppfyllt.
Insamlat matavfall totalt	487 ton	723 ton	823 ton	Öka	Total insamlad mängd matavfall ökade med cirka 14 % från 2015. Ökningen är inte mindre än året innan då ökningen var 48 %. Målet är uppfyllt.
Antal enbostadshus som är anslutna till matavfallsinsamlingen	2800 st	3900 st	4043 st		Ansluta enbostadshus har mer än tredubblats sedan 2013 då siffran var 1200 Vid utgången av 2016 var även 3523 hushåll i flerbostadshus anslutna till matavfallsinsamlingen. 2013 var den siffran 110. Målet är uppfyllt.
Insamlad mängd grovavfall, ton	10 490	11 724	11 127	Öka	Insamling av grovavfall minskade 2016. Mängden har dock ökat på längre sikt. År 2012 samlades in 9 400 ton grovavfall.
Restavfall (hushållsavfall) per invånare, kilo	250 kg	240 kg	237 kg	Mängden avfall ska vara oförändrad eller minska	Restavfall är det som är kvar i soppåsen efter utsortering. Mängden, både den totala och per person, minskade marginellt under 2016 men har legat på en relativt stabil nivå över tid. I och med att utsortering av t.ex. matavfall ökar, ökar även den totala mängden avfall. Målet uppfylls inte.

Skräpplockardagarna

Varje vår deltar Värmdö i Håll Sverige Rents aktion mot nedskräpning. Under några veckor på våren är förskolor, skolor och privatpersoner ute och plockar skräp för ett trevligare och renare närområde. Många skolor och förskolor tar tillfället i akt att i samband med aktionen arbeta pedagogiskt med frågor som nedskräpning, återvinning och konsumtion. 2016 deltog 4919 barn och vuxna i Värmdö kommun i aktionen.

Kulturmiljö

Inom ramen för detaljplanering sker löpande arbete för att skydda kulturmiljöer. Det sker genom att utredningar i tas fram i tidiga skeden men också genom anpassningskrav på ny bebyggelse eller skydd av befintliga miljöer.

I översiktsplanen anges 50 områden som valt ut som är särskilt värdefulla för kulturmiljövården ur ett lokalt perspektiv. Dessa områden har en för kommunen värdefull kulturhistorisk struktur i behåll i exempelvis landskap, fornlämningar och bebyggelse. Under 2016 har de lokala kulturmiljöområdena studerats för att kunna avgöra vilka områden som är högst prioriterade.

Antal kommunalt ägda fastigheter med en eller flera byggnader med ett kulturhistoriskt värde var vid slutet av året 31. Inom fastigheterna finns cirka 48 byggnader. Kommunalt ägda fastigheter kan säkerställa att den långsiktiga förvaltningen tar hänsyn till

⁴ Mängden insamlat avfall inkluderar här: restavfall, matavfall, grovavfall och farligt avfall. Siffrorna inkluderar inte el-avfall eller avfall som Förpacknings- och tidningsinsamlingen (FTI) ansvarar för.

byggnadens kulturvärden. Av kommunens byggnader med ett kulturhistoriskt värde är det sju som har skydds- eller varsamhetsbestämmelser i en detaljplan.

Indikator	2014	2015	2016	Mål	Kommentar
Antal fastigheter med kulturhistoriskt värde i kommunens ägo	Ingen uppgift	Ingen uppgift	31 fastigheter	-	De 31 fastigheterna har ca 48 byggnader, varv 7 har ett långsiktigt skydd i detaljplan.

Måluppfyllelse 2016

Värmdö växer snabbt och uppföljningen visar att majoriteten av nytillkommen bebyggelse sker i våra centrumområden genom förtätning, i kollektivtrafiknära lägen där infrastrukturen är utbyggd, i enlighet med kommunens bebyggelsestrategi. Förutsättningar i form av styrdokument och mål finns på plats för att verka för att det byggs miljösmart där vi har rådighet att påverka. Ett miljösmart Gustavsberg börjar växa fram, där höga miljökrav har ställts på bostadsbyggandet och där framtida invånare kommer ha nära till kollektivtrafik, grönområden och kultur.

Pågående och kommande satsningar på infartsparkeringar och den fortsatta utbyggnaden av gång- och cykelvägar bedöms kunna bidra till en förändring i resandestrukturen. 2016 års arbete kommer även innebära förbättrad framkomlighet för kollektivtrafiken framöver.

Årets resultat visar en liten minskning avfallsproduktion per person i kommunen 2016 men över tid har mängden per person ökat. Mål om ökad insamling av matavfall till biologisk behandling uppnås. Vi ser dock en avstanning i de två tidigare årens ökning. Samtidigt som vi blir bättre och bättre på att sortera vårt avfall ligger restavfallmängderna på en ganska stabil nivå. Det betyder att vi slänger mer och att målen om minskat avfall inte uppnås.

Målet en god bebyggd miljö bedöms som delvis uppfyllt för 2016. Bedömningen är baserat på beskrivet resultat för 2016 tillsammans med redovisade indikatorer.

Begränsad klimatpåverkan

Utsläppen av växthusgaser ska minska så att människans påverkan på klimatsystemet inte blir farlig. Miljöanpassade trafiksystem ska byggas ut och kollektivtrafiken främjas genom att den görs attraktiv och tillgänglig. Nyttjandet av förnyelsebara energikällor ska främjas och teknik som leder till större effektivitet och lägre energiförbrukning ska nyttjas. Värmdö ska underlätta för kommuninvånarna att göra miljösamma val och kommunens egen konsumtion ska kännetecknas av hållbarhet.

Resultat 2016

Värmdö kommun är medlem i nätverket Klimatkommunerna som är ett nätverk för kommuner, landsting och regioner som vill utveckla det lokala klimatarbetet. Föreningens övergripande syfte är att minska utsläppen av växthusgaser i Sverige genom samverkan, erfarenhetsutbyte och att stödja kommuner som aktivt arbetar med klimatfrågan.

Utsläpp av växthusgaser

Kommunens långsiktiga klimatmål återfinns i kommunens klimat och energipolicy. Bland annat ska utsläpp av koldioxid på lång sikt minska till ett ton per invånare och år. Utsläppen ska minskas bland annat genom att bygga ut hållbara trafiksystem, verka för att invånarna väljer andra sätt än bilen för att ta sig fram, energieffektivisera vår egna

fastigheter och konsumera smart.

På nationell nivå, och så även i Värmdö, kan man se att utsläpp av växthusgaser inom det egna geografiska området har minskat över tid. Invånare i Värmdö beräknas ge upphov till cirka 2,8 ton växthusgaser per år (år 2014) vilket är mer än en halvering sedan 1990. Värmdös utsläpp är något högre än genomsnittsinvånaren i Stockholms län. Data avseende utsläpp av koldioxid och växthusgaser till luften avser då utsläpp från diffusa källor (till exempel vägtrafik) och punktkällor (till exempel tillverkningsindustri) inom ett geografiskt område. Transportsektorn står för en dominerande andel av dessa utsläpp av koldioxid i Värmdö kommun och i länet.

Utsläppsnivåerna ovan är dock missvisande då invånare även konsumerar varor och tjänster som genererar klimatpåverkande utsläpp utanför den geografiska platsen. Utifrån ett konsumtionsperspektiv, som innebär att man tittar på den miljöpåverkan som uppstår genom vår totala konsumtion av varor och tjänster, har utsläppen på nationell nivå dock inte minskat sedan 1990-talets början, utan har legat på ca 11 ton per person. Beräkningar av utsläppen från Sveriges import är osäkra men trenden är att utsläpp (från inhemsk användning) i andra länder ökar samtidigt som utsläppen av växthusgaser i Sverige minskar.

Mer kollektivt resande, val av alternativa bränslen mm. kan få stor betydelse för utsläppen av koldioxid inom Värmdös geografiska område. Kommunens mål om att på lång sikt minska utsläppen till 1 ton per invånare och år kan med rådande trend nationellt och lokalt vara möjligt att nå om utsläpp räknas inom Värmdö som geografiskt område. Inkluderas konsumtion torde utsläppsmålen bli svåra att nå.

Indikator	2014	2015	2016	Mål	Kommentar
Utsläpp av växthusgaser inom kommunens gränser, ton CO ₂ -ekvivalenter per invånare ⁵	2,8	-	-	På lång sikt ska utsläppen minska till 1 ton per invånare	Utsläpp av koldioxid per invånare inom kommunens geografiska område minskar. På kort sikt är minskningen marginell. Utsläppen var 2013 2,9 ton. Sedan 1990 har Värmdös utsläpp per person mer än halverats. Nationellt finns samma positiva trend. Ny källa för i år. Utfallet kan inte jämföras med tidigare års miljöbokslut.
Fysiska personers bilar per 1000 invånare ⁶	År 2008: 344	352	355		Resultatet visar att antalet personbilar ökar i kommunen liksom biltätheten hos kommunens invånare. I Stockholms län låg snittet på 272 för 2016.

Kommuninvånarnas resvanor

Kommunen har som mål att sju av tio ska pendla med kollektiva transporter år 2030, eller med fordon utan klimatpåverkan. Vidare ska det totala ”cykelarbetet” öka med 25 procent till år 2020, jämfört med nivån år 2000. Detta är en stor utmaning för kommunen att uppnå. Värmdö kommun växer stadigt samtidigt som bilen fortsatt används flitigt både för lokala och regionala resor. I dagsläget är andelen som väljer kollektivtrafik framför bilen lägre i Värmdö än i andra perifera kommuner i kommunen. Kollektivtrafikandelen (anger andel av motoriserade resor som sker med kollektivtrafik) ligger på ca 20 procent i Värmdö, och har gjort det över tid. Stora insatser beräknas

⁵ Kommun och landstingsdatabasen (N00401) Utsläpp av växthusgaser inom kommunens geografiska gränser, ton CO₂-ekvivalenter/invånare. Källa: RUS (Regional utveckling och samverkan i miljömålssystemet) samt Nationella emissionsdatabasen.
⁶ SCB

⁷ Cykelarbete inkluderar medborgarnas alla resor med cykel, till arbete, skola fritidsaktiviteter m.m.

behövas för att ändra på detta.

Under 2015 genomfördes en stor resvaneundersökning i Stockholms län. Från denna undersökning har under 2016 en analys gjorts av resvanorna i Värmdö kommun och kommuninvånarnas möjligheter att resa. Analysen baserar sig på en enkät som besvarats av 1 200 personer i Värmdö kommun. Undersökningen visar bland annat att värmdöborna reser längre än genomsnittsinvånare i länet, att en stor del av resorna går över och utanför kommungränsen och att män reser längre i bil än kvinnor. Vidare visar undersökningen att stor potential finns vid resor på fritiden. Den genomsnittliga reslängden med bil per invånare och dag är 30 km. Många bilresor är korta. 14 procent av kommuninvånarnas bilresor är högst tre kilometer långa och 24 procent är högst fem kilometer långa.

I Cykelfrämjandets årliga utvärdering av landets kommuners arbete med cykling, Kommunvelometern, är Värmdö kommun med för första gången 2016. Det konstateras att gällande befintlig infrastruktur ligger kommunen efter snittet i landet, vilket dock vägs upp med höga betyg för infrastruktur och underhåll och trafikpolitik. Det konstateras att det finns högt uppsatta mål, men snittbetyget för kommunen dras ned av att uppföljning och mätning inte är tillräcklig.

Indikator	2014	2015	2016	Mål	Kommentar
Färdmedelsfördelning alla färdmedel för resor en vardag med mål i länets	-	Bil: 63 % Kollektivt: 27 % GC: 10 %	-	Det totala "cykelarbetet" ska öka med 25 procent till år 2020, jämfört med nivån år 2000.	Av 2015-års resultat går inte att dra några slutsatser om huruvida målet om ett ökat "cykelarbete" kan komma att uppfyllas. Kommunen gör ingen egen uppföljning av cykelarbetet.
Andel av kommuninvånarnas resor med bil som är kortare än 5 kilometer	-	-	24 %	Ska minska med 10 procent till 2020 jämfört med 2000 års nivå och 50 procent till år 2030.	Av 2015-års resultat går inte att dra några slutsatser om huruvida målet om ett minskade korta resor kan komma att uppfyllas.

Resor i tjänsten

Den kommunala fordonsflottan och övriga möjligheter att förflytta sig i tjänsten hanteras i flera av kommunens styrdokument. Vid resor i tjänsten ska allmänna kommunikationsmedel som buss eller tåg i första hand väljas. Flyg nyttjas först efter det att andra resealternativ har uteslutits med hänsyn till kostnadseffektivitet, miljö, personalsociala aspekter och säkert resande. Vid sammankomster som kräver resor ska digitala mötesalternativ alltid övervägas som ett alternativ. Kommunens fordonspark ska bestå av bilar med låg miljöpåverkan.

Sedan 2013 samordnar Värmdö kommun delar av sina fordon i en bilpool. Bilpoolen är halvöppen och kommuninvånare kan boka ett antal miljöbilar på kvällar och helger. Bilpoolen bestod i slutet av 2016 av två elbilar, en miljödieselbil och elva elhybrider. Sammantaget finns 14 bilar i poolen och trenden är att fler verksamheter går över till att nyttja bilpoolen. Under 2016 har alla bilpoolsplatser utrustats med uttag för motorvärmare.

Kommunen har fyra cyklar och 15 busskort som kan användas vid resor i tjänst. Cyklarna har under 2016 nyttjats vid 20 tillfällen. Busskortet används flitigt.

8 Källa: Trafikförvaltningen SLL, Resvanor i Stockholms län 2015

Från kommunens upphandlade resebyrå finns statistik över 2016 års resor med flyg, tåg och buss. Under 2016 gjorde kommunen cirka 820 enkelresor med tåg och flyg. Av dessa var cirka 68 procent resor med tåg. Av de cirka 260 enkelresor som togs med flyg var 58 procent resor under 50 mil. Statistik över tjänsteresornas sammanlagda utsläpp har inte tagits fram för 2016.

Indikator	2014	2015	2016	Mål	Kommentar
Andel miljöbilar i kommunorganisationen ¹⁰	25 %	35 %	40 %	-	Värmdö kommuns andel är ca 40 procent, vilket är högre än genomsnittet för jämförbara kommuner (de som rapporterar till Kommuners kvalitet i korthet), som ligger på 33 %. Siffran visar andel personbilar och lätta lastbilar som uppfyller miljöbilskrav enligt förordning och som är registrerade på kommunen och dess majoritetsägda bolag.
Antal tjänsteresor under 50 mil som rests med flyg (enkel resa)	-	-	150	-	Vid tjänsteresor ska om möjligt andra färdmedel väljas före flyg. En bedömning av huruvida 2016 års utfall är en hög eller låg siffra är inte möjlig. Indikatorn möjliggör för framtida jämförelser.

Laddfordon och laddmöjligheter

Antalet laddfordon i landet har fördubblats årligen sedan 2010. I december 2016 fanns 31 000 laddbara fordon i Sverige. I Värmdö har antalet nyregistrerade elbilar ökat de senaste åren medan antalet nyregistrerade laddhybrider de senaste åren gått ner. Totalt fanns det cirka 60 laddfordon registrerade i kommunen i slutet av året. Utifrån en prognos om antal laddfordon förväntas efterfrågan bli 100 laddplatser till 2020 och 350 laddplatser till 2030. Vid årets utgång fanns åtta laddstationer för laddfordon tillgängliga för allmänheten vid tre olika platser i kommunen. Av dessa ägs fyra laddstationer av kommunen. Dessa ligger på infartsparkeringen vid Hemmesta vägskäl.

Indikator	2014	2015	2016	Mål	Kommentar
Laddstationer för laddfordon tillgängliga för allmänheten	-	-	8		Fyra av laddstationerna ägs av kommunen.

Hållbar energi och energieffektivisering

År 2030 ska Värmdö kommun vara en fossilbränslefri kommun. Användningen av förnybara energikällor ska vara 50 procent år 2030 och vindkraftsenergi ska utgöra 5 procent av den totala energiförbrukningen år 2020. Vidare ska oljeanvändningen helt ersättas till år 2030. Värmdö kommun arbetar framgångsrikt för att nå målen. 2016 var andelen förnybar och återvunnen energi i kommunen lokaler 95 procent vilket är en ökning med sex procentenheter från 2014. Sedan ett par år tillbaka är all fjärrvärme biobaserad och all elenergi kommunen köper in kommer från förnybara källor. All uppvärmning av kommunens ägda fastighetslokaler kommer vara fossilfri år 2020.

Kommunen äger ett vindkraftverk på 2 megawatt som varit i drift sedan 2014. Under 2016 utgjordes 18 procent av kommunens totala energiförbrukning av vindkraftenergi.

Energiåtgärder i kommunens egna fastighetsbestånd genomförs i enlighet med den energiplan som togs av fullmäktige i 2012 och med tillhörande handlingsplan. En viktig

⁹ Majoriteten av de flygresor under 50 mil som genomförts avser uppföljning av placeringar av framför allt barn och unga i andra delar av landet.

¹⁰ Kommun- och landstingsdatabasen (U00437) Miljöbilar av personbilar och lätta lastbilar enl. MFS, % Källa: Miljöfordon Syd (MFS).

satsning är att ställa om från olja till fossilfritt bränsle och att installera system för styrning och övervakning av energisystemen. Under 2016 konverterades fem stycken uppvärmningssystem med fossila bränslen (olja) till mer miljövänliga system. Det största var på Djurö skola där kommunen nu installerat en stor pelletspanna. Det återstår nu nio oljepannor i kommunens fastigheter som ska konverteras innan målet om att ersätta all oljeanvändning 2030 är uppnått. Den totala energiförbrukningen i kommunens egna fastigheter har minskat med fem procent sedan 2014.

Indikator	2014	2015	2016	Mål	Kommentar
Total energiförbrukning i kommunens fastigheter, kWh/m ²	194	186	184	Minska	Energiförbrukningen har minskat med cirka 5 procent sedan 2014.
Andelen av den totala energiförbrukningen som utgörs av vindkraftsenergi (%)	2,1 %	18 %	18 %	År 2020 ska vindkraftsenergin utgöra 5 % av den totala energiförbrukningen	Målet är uppnått för kommunala fastigheter.
Andelen förnybar och återvunnen energi i kommunen lokaler (%)	89 %	93 %	95 %	Användningen av förnybara energikällor ska uppgå till 50 procent 2030.	Andelen förnybar energi har ökat markant sedan 2013, då siffran var 84 %. Andelen förnybar elenergi som ingår i dessa siffror uppgår till 100 procent. Målet är uppnått för kommunens fastigheter.
Antal kommunala fastigheter med solceller på tak	2	2	2	-	Solceller finns på Solbackens förskola och i Skogsbo.
Antal oljepannor i kommunens fastigheter	24	15	9	Oljeanvändningen ska helt ersättas till 2030	2013 fanns 32 stycken oljepannor i kommunens fastigheter. Utvecklingen går åt rätt håll.

Kommunal energi- och klimatrådgivning

Värmdö kommun erbjuder kostnadsfri energi- och klimatrådgivning till medborgare, bostadsrättsföreningar och företag inom ramen för ett regionalt nätverk där 27 kommuner ingår. Rådgivningen ger bland annat information om olika uppvärmningssätt för fastigheter och sker via mail och telefon samt i viss utsträckning genom platsbesök. Varje år genomförs ett antal regionala projekt inom ramen för samarbetet och lokalt i Värmdö. Samarbetet arrangerade under året bland annat solenergiseminarium med sammanlagt 480 besökare, varav ett hölls i Nacka. Genom ett samarbete med Tekniska museet besökte 5 200 elever utställningen ”Spelet om energin” och fick lära sig hur de kan bli energi- och klimatsmarta. Från Värmdö besöktes utställningen av nio klasser om totalt 206 elever.

Vidare har den regionala energirådgivningen gett energiråd via telefon till 970 personer under året, varav 19 från Värmdö. En rådande trend regional är att besökare på energirådgivningen hemsida stannar allt längre på hemsidan vilket i sin tur kan påverka antalet som ringer för rådgivning. Fem stycken bostadsrättsföreningar och företag har fått rådgivningsbesök under året i Värmdö och rådgivare har funnits på plats på Gustavsbergsdagen samt på en välbesökt bygglovskväll i kommunhuset under våren.

Under 2016 har Värmdö kommun upphandlat en solkarta tillsammans med ett 20-tal kommuner i länet. Med hjälp av den interaktiva solkarta kan nu fastighetsägare enkelt ta reda på hur mycket solen strålar på sitt tak, vilka delar av taket som är bäst att använda för solenergi och hur mycket el eller värme en solenergianläggning skulle kunna

producera under ett år.

Seminarium om att fixa laddplatser

Tillsammans med ett 20-tal av länets kommuner deltar Värmdö kommun i ett laddinfrastrukturprojekt som delfinansierades genom Klimatklivet. Genom informations- och beteendepåverkande insatser om utbyggnad av laddinfrastruktur ska projektet hjälpa och vägleda bostadsrättsföreningar i Stockholms län i arbetet att anlägga laddstationer för sina boende. Inom projektet har sex seminarier genomförts i regionen med sammanlagt 735 besökare från bostadsrättsföreningar och samfälligheter. Ett av seminarierna hölls i Nacka och besöktes av många värmdöbor. Projektet påbörjades 2016 och kommer avslutas under 2017.

Testprojektet Hej då Stand-by!

Som ett led i arbetet med att utveckla kommunens löpande interna miljöarbete pågick testprojektet Hej då Stand-by! i delar av kommunhuset under hösten. Med hjälp av grendosor som visualiserade ström skulle projektet både förenkla för, och påminna medarbetarna om, att stänga av all kontorsutrustning på sin arbetsplats när de gick hem vid dagens slut. Inför projektets start placerades ett 30-tal grendosor som visualiserade ström ut i kontorsmiljön.

En enkät skickades ut till medarbetarna innan projektstarten samt sex veckor in i projektet. Cirka 50 medarbetare svarade på enkäten. Syftet var att undersöka om grendosorna påverkade medarbetarna att stänga av sin kontorsutrustning samt att undersöka medarbetarnas attityd kring kommunens miljöarbete. I samband med projektstart kommunicerades även att kommunen under året tagit nya miljömål.

Undersökningen visade att mer än 70 procent av de svarande anser att det är mycket viktigt att arbetsgivaren värnar om miljön. Innan projektets start angav 14 procent av de svarande att de upplevde att kommunen arbetar aktivt med att minska kommunens totala miljöpåverkan. Vid projektets slut hade andelen ökat till 39 procent. Även andelen som sa att de stängde av strömmen när de gick från arbetsplatsen för dagen ökade.

Vidare ökade medarbetarnas kännedom om kommunens arbete med att energieffektivisera sina egna fastigheter samt kännedomen om kommunens energirådgivning till medborgare och företag. Andelen som ansåg att de själva kunde påverka kommunens energiförbrukning minskade. En förklaring till det kan vara möjligheten att projektet ökade kännedomen om ”dold” energiförbrukning.

Upphandling

Kommunens egen konsumtion ska kännetecknas av hållbarhet och hänsyn till miljö ska tas när varor och tjänster upphandlas.

Miljöstyrningsrådets kriterier och deras digitala verktyg MSR Wizard används som stöd vid upphandling. Kriterierna syftar till att hjälpa upphandlande organisationer att ställa relevanta miljökrav för ett specifikt produktområde och är uppdelade i tre olika nivåer; baskrav, avancerade krav och spjutspetskrav. I de upphandlingar där kommunens centrala upphandlingsenhet är involverade används, där det är lämpligt, kriterierna på nivå bas som stöd. Miljökrav ställs i större uträkning vid upphandling av varor än av tjänster.

Under 2016 har bland annat städning, köksutrustning, och livsmedel upphandlats. Köksutrustning upphandlades tillsammans med två andra kommuner och följde i möjligaste mån baskrav för Gifffri förskola. I upphandlingen av livsmedel ställdes

baskrav. Exempel på krav som då ställdes på kött var att djur ska ha betesdrift, inte ha längre än åtta timmar till slakt, och att antibiotika endast tillåts användas om djuret är sjukt.

Under 2016 har arbetet med att ta fram ett e-handelssystem fortgått. Under början av 2017 kommer testpiloter inom kommunen kunna beställa skarpt ur systemet. Med systemet kommer kommunens verksamheter ha möjlighet att söka ut miljömärkta varor bland kommunens upphandlade varor.

Sedan 2015 har kommunen ett verksamhetssystem för upphandling och uppföljning av livsmedel. Systemet möjliggör bland annat för uppföljning av livsmedelsinköps ekologiska andel, etiska märkning och utsläpp av klimatpåverkande ämnen för delar av sortimentet. I dagsläget är uppföljning av till exempel totalt utsläpp av koldioxidkvivalenter kopplat till livsmedelsinköp inte möjlig då alla livsmedel inte har den typ av deklARATION. Systemet kan dock användas för förbättringsarbete på enhetsnivå.

Skrivelser om kommunens inköp av ekologiska livsmedel återkommer i ett flertal styrdokument. I möjligaste mån ska måltider som serveras inom kommunens verksamheter vara ekologiska. Förskolor, grundskolor och gymnasieskolor står tillsammans för majoriteten av kommunens livsmedelsinköp.

Andelen ekologiska livsmedel av kommunens totala livsmedelsinköp har ökat marginellt sedan 2014 och låg på 23 procent 2016. Förskolornas andel har ökat desto mer, från 22 procent 2014 till 31 procent 2016. Tittar vi enbart på inköpen gjorda av grundskola och gymnasium är andelen ekologiska livsmedelsinköp cirka 19 procent för 2016.

Indikator	2014	2015	2016	Mål	Kommentar
Andel upphandlingar där miljökrav ställs (fördelat på krav bas, avancerat, spets)	-	-	-	-	Uppgift kan inte utläsas för 2016.
Andelen ekologiska livsmedel av kommunens inköp	22 %	22 %	23 %	I möjligaste mån ska måltider som serveras inom kommunens verksamheter vara ekologiska.	Andelen ekologiska livsmedel som har köpt in i kommunorganisationen uppgår till 23 %. Andelen har ökat marginellt sedan 2014. Resultatet är något lägre än genomsnittet för landets alla kommuner som är 26 procent. ¹¹
Andelen ekologiska livsmedel av kommunala förskolors inköp	22 %	29 %	31 %		Förskolornas andel har ökat desto mer, från 22 procent 2014 till 31 procent 2016. Ökningen kan bland annat förklaras med att köksnätverket, det lokala nätverket för förskolornas köckar, arbetar aktivt med att öka andelen ekologiska livsmedelsinköp. 23 köckar från förskolor på fastlandet och skärgården förskolor har deltagit i köksnätverket under året. Tittar vi enbart på inköpen gjorda av grundskola och gymnasium är andelen ekologiska livsmedelsinköp cirka 19 procent 2016.

Måluppfyllelse 2016

Nationellt och likväl för Värmdö är trenden att utsläpp av växthusgaser inom det geografiska gränserna minskar. För Värmdös del kommer utsläppen till stor del från

¹¹ Genomsnitt för alla kommuner är hämtat från Kommun- och landstingsdatabasen, nyckeltal (U07409).

transportsektor, en sektor som i dagsläget inte visar några tecken på att minska. Dock sker till viss del en övergång till mer hållbara drivmedel, både inom kommunens fordonspark och invånarnas. Kommunen visar på hög ambition i klimatarbetet genom många och högt uppsatta mål på klimatområdet och genom delaktighet i nätverket klimatkommunerna.

Värmdö växer stadigt samtidigt som bilen fortsatt används flitigt både för lokala och regionala resor. Många bilresor är korta. Att uppnå mål om högre andel kollektivt resande är en utmaning för kommunen. Kommande satsningar på infartsparkeringar och den fortsatta utbyggnaden av gång- och cykelvägar bedöms framledes kunna bidra till en förändring i resandestrukturen. 2016 års arbete kommer även innebära förbättrad framkomlighet för kollektivtrafiken framöver. Fler satsningar behövs dock för att nå mål om ökat kollektivtrafikresande.

Uppföljningen visar att kommunens övergång till hållbar energi går framåt och arbete med energieffektivisering fortgår. Flera av kommunens energimål har eller kommer att uppnås för de egna fastigheterna. Vidare ger kommunen förutsättningar för medborgare, bostadsrättsföreningar och företag att energieffektivisera och att göra klimatsmarta val genom den kommunala energirådgivningens verksamhet.

Kommunens egen konsumtion ska präglas utav hållbarhet. Årets uppföljning visar att styrdokument och riktlinjer finns på plats för att styra konsumtionen i en hållbar riktning men att uppföljningsstrukturer som kan påvisa att vi gör det vi säger att vi ska göra inte ännu är på plats inom alla områden. Uppföljning av livsmedelsinköp har kommit långt. Resultatet för 2016 visar att förskolorna med sitt aktiva miljöarbete är ett föredöme för resten av kommunen.

Ett nedslag i kommunens tjänsteresor med flyg under 50 mil ger dock indikationer på att interna policys på området bör följas upp.

Målet Begränsad klimatpåverkan bedöms som delvis uppfyllt för 2016. Bedömningen är baserat på beskrivet resultat för 2016 tillsammans med redovisade indikatorer.

Grundvatten av god kvalitet

Tillgång på grundvatten av god kvalitet och mängd är avgörande för Värmdös utveckling, för människors hälsa och för miljön. Genom en fortsatt utbyggnad av det kommunala vatten- och spillvattensnätet ska kommunen verka för ett hållbart grundvattenuttag samt för minskad saltvatteninträngning. Kommunen ska även verka för att vattensnål teknik används. Utströmmande grundvatten ska ha sådan kvalitet att det är tjänligt att dricka och att det bidrar till en god livsmiljö för växter och djur i vattenmiljöer.

Resultat 2016

Utbyggnad av kommunalt vatten och avlopp

Utbyggnaden av vatten och avlopp i Värmdö är kommunens enskilt största miljöprojekt och arbetet har bäring på flera miljömål. Utbyggnad av kommunalt vatten och avlopp är förutsättningen för utöka byggrätter och genomföra en viss förtätning av befintlig bebyggelse och är en viktig del i arbetet för skydda grundvatten och minska övergödning. Kommunen ska utveckla det kommunala VA-systemet och ansluta så många fastigheter som möjligt där det är ekonomiskt försvarbart och tekniskt möjligt.

I Värmdö kommuns översiktsplan 2012–2030 finns ett tjugotal prioriterade

förändringsområden. Dessa områden har redan en hög grad av permanentboende och stort behov av kommunalt vatten och avlopp. I översiktsplanen finns beskrivet vilka områden som prioriteras för utbyggnaden av kommunalt vatten och avlopp under vilka tidsintervall. Fram till år 2025 finns 17 stycken prioriterade förändringsområden som ska få kommunalt vatten och avlopp, nio av dessa skulle vara anslutna till år 2015.

I enlighet med gällande översiktsplan och kommunens VA-planering har kommunen under 2016 fortsatt arbeta med utbyggnation av kommunalt vatten och avlopp. I åtta av 17 områden har utbyggnaden påbörjats eller är klar. Arbetet pågår både i förändrings- och centrumområden och har under året skett i bland annat Mörtnäs, på Djurö och i Hemmesta. Under 2016 har 71 fastigheter med sammanlagt 316 bostäder anslutits till det kommunala VA-nätet. Ett 30-tal av anslutningarna var belagda i Stavsnäs. I Gustavsberg (Porslins kvarteren) fick sammanlagt 214 lägenheter förbindelsepunkt. Vid utgången av 2016 var totalt 5833 fastigheter anslutna till kommunalt vatten.

Indikator	2015	2016	Mål	Kommentar
Antal klar/påbörjad utbyggnad av kommunalt vatten och avlopp i prioriterade förändringsområden (PFO-områden)	-	8	År 2015 har nio av 17 prioriterade områden anslutning till kommunalt vatten och avlopp. År 2025 har alla 17 områden anslutning ¹²	Utbyggnad sker i enlighet med översiktsplan.
Totalt antal fastigheter som är anslutna till kommunalt vatten och avlopp	5702 st 165 fastigheter tillkom med sammanlagt 365 bostäder	5833 fastigheter 71 fastigheter tillkom med sammanlagt 316 bostäder.	Anslutna till kommunalt VA ska öka.	Antal anslutna ökar.

Hushållning och kvalitet

Områdena kring de vattentäkter där kommunen hämtar råvatten för att producera dricksvatten har extra skydd från föroreningar av olika slag. Kommunen har vattenskyddsområden på Ingarö, i Stavsnäs, i Värmdö Ängsvik och på Sandö och där finns begränsningar för vad man får göra.

Kommunen tar regelbundet prover från de kommunala grundvattentäkterna och så även från Värmdös vattenverk för att säkra kvaliteten. Kommunen tar inte prover hos enskilda fastigheter.

Efter en rapport framtagen av Sveriges geologiska undersökning (SGU) under 2015/2016 har kommunen nu en ny och uppdaterad grundvattenkarta som visar vilka områden som har grundvattenbrist i kommunen.

I de områden där det råder vattenbrist behöver brunnar borrar varsamt. 2016 hade sju områden i kommunen tillståndsplikt vid borrning för dricksvatten. Förvaltningen har under 2016 föreslagit att tillståndsplikt ska gälla fler områden i kommunen.

Vid tillsyn av avlopp i områden med dricksvattentäkt ställer kommunen krav på vattensnål teknik.

Regional vattenförsörjningsplan

Arbetet med att utarbeta en regional vattenförsörjningsplan påbörjades under 2016. Arbetet leds av länsstyrelsen och kommunen deltar aktivt i arbetet som kommer att

¹² I översiktsplanen finns beskrivet vilka områden som prioriteras under vilka tidsintervall.

fortgå under 2017.

Måluppfyllelse 2016

Utbyggnaden av kommunalt vatten och avlopp sker i enlighet med plan. Fortsatt utbyggnad tillsammans med bebyggelsestrategin är en avgörande förutsättning för att mål om god kvalitet och god tillgång på grundvatten ska kunna uppnås. Vidare pågår ett intensivt arbete med inventering av enskilda avlopp vilket är av stor vikt för skydd av grundvattnet. Restriktioner kring vattentäcker och områden med tillståndsplikt för brunnsborrning finns på plats och kvaliteten på de kommunala dricksvattnet kontrolleras regelbundet. Kvaliteten på enskilt vatten har kommunen svårare att bedöma.

Brist på grundvatten i delar av kommunen är en realitet, det visar inte minst den senaste undersökning som kommunen tagit fram på ämnet. 2016 års uppföljning av miljömålet har inte lyckats redovisa tillräckligt underlag (inklusive indikatorer) för att bedöma huruvida målet om grundvatten av god kvalitet kan uppnås. Indikatorer rörande kvalitet och kvantitet bör arbetas fram. Med utbyggnad av kommunalt vatten och avlopp samt den fortlöpande avloppsinventeringen som underlag bedöms målet som delvis uppnått.

Målet grundvatten av god kvalitet bedöms som delvis uppfyllt för 2016. Bedömningen är baserat på beskrivet resultat för 2016 tillsammans med redovisade indikatorer.

Giftfri miljö

Kommunens invånare ska mötas av en giftfri miljö i sin vardag. Barns hälsa och miljö ska vara i fokus. Farliga ämnen ska fasas ut ur den kommunala verksamheten och ett led i det arbetet är att öka kunskapen kring farliga ämnen. Redan förorenade markområden ska saneras i samband med exploatering och kommunen ska verka för att mindre farliga ämnen används i bygg- och anläggningsarbeten. Farligt avfall ska tas omhand och kommunens avfallshantering ska fortsätta att utvecklas

Resultat 2016

Utfasning av farliga ämnen i kommunal verksamhet

Värmdö kommun antog 2013 en plan för ett systematiskt och långsiktigt arbete med att minska andelen skadliga ämnen inom kommunens verksamheter. Planen är indelad i sju faser där bland annat inventering, inköp/upphandling och utfasning av skadliga ämnen ingår.

Under 2016 arbetade 83 procent av Värmdös kommunala förskolor och skolor efter planen. Siffran baserar sig på en enkät som skickades ut till kommunens kommunala förskolor och grundskolor i början av 2017. Svarefrekvensen var 71 procent. Av de svarande hade 28 procent av skolorna och förskolorna genomfört planens alla steg under 2016 och 55 procent av skolorna och förskolorna hade påbörjat arbetet. 17 procent av de tillfrågade hade inte påbörjat arbetet. Uppföljningen av efterlevnaden av planen visar även att flera förskolor tar stöd i naturskyddsföreningens riktlinjer för Giftfri förskola i sitt arbete med utfasning av kemikalier i verksamheten.

Indikator	2015	2016	Mål	Kommentar
Andel förskolor och skolor som arbetar efter Plan för minskning av skadliga ämnen	-	83 %	100 %	Utfallet baserar sig på en enkät som skickats ut till samtliga kommunala skolor och förskolor. Svarefrekvensen var 71 %. Utfallet visar att 83 procent av förskolor och skolor arbetar efter Plan för minskning av skadliga ämnen.

					Målet är inte uppnått.
--	--	--	--	--	------------------------

Miljöcertifierade skolor

Värmdö kommuns andel miljöcertifierade förskolor och skolor var 2015 37 procent. Andelen certifierade förskolor och skolor i Värmdö har ökat med 16 procentenheter sedan 2003.

Indikator	2013	2014	2015	2016	Mål	Kommentar
Miljöcertifierade förskolor och skolor ¹³	22 %	31 %	37 %	-	-	Värmdö kommuns andel miljöcertifierade förskolor och skolor var 2015 37 procent, vilket är högre än genomsnittet för deltagande kommuner, som var 20 procent. Andelen certifierade förskolor och skolor i Värmdö har ökat med 16 procentenheter från den första inrapporteringen 2003.

Förorenade områden

Markföroreningar förekommer på flera håll inom Värmdö kommun. Länsstyrelsen har listat ett 20-tal markområden som förorenade. Vatten- och landområden i Gustavsberg tillhör de mest förorenade områdena i kommunen. I samband med exploatering ska förorenade områden saneras. När detaljplaner i Gustavsberg går in i genomförandeskedan påbörjas saneringen av marken. Sanering genomförs i takt med utbyggnad.

Farstaviken är en av länets mest förorenade vattenmiljöer. I dagsläget finns inga planer på en storskalig sanering. I samband med att bryggor ska anläggas vid Kattholmen diskuteras lokal sanering. I samband med framtida dagvattenutredningar för stadsparken beaktas även föroreningarna i Farstaviken och vid utformning av miljön närmast viken kan åtgärder behöva vidtas.

Planerade saneringar ska anmälas till kommunen. Under 2016 inkom sex stycken saneringsanmälningar. Två av dessa gäller områden i Gustavsberg och två Hemmesta. Övriga två gällde sanering av område på Djurö och i Betsede. Under 2015 inkom en saneringsanmälning.

Indikator	2013	2014	2015	2016	Mål	Kommentar
Antal inkomna saneringsanmälningar (för mark- eller vattenområden)	-	-	1	6	-	Av 2016 års utfall ligger två av områdena i Gustavsberg, två i Hemmesta, en i Betsede och en på Djurö.
Andel jordbruksmark med miljöstödd för ekologisk odling ¹⁴	17 %	17 %	18 %	-	-	Värmdö kommuns andel ekologisk odlad jordbruksmark var 2015 18 procent, vilket är högre än genomsnittet för deltagande kommuner, som var 14 procent. Andelen ekologisk åkermark i Värmdö har ökat med 14 procentenheter från den första inrapporteringen 2009.

Krav på mindre farliga ämnen vid bygg – och anläggningsarbeten

Kommunen ska verka för att mindre farliga ämnen används i bygg- och anläggningsarbeten och det kan bland annat göras genom att ställa miljökrav i samband

¹³ Inom ramen för Sveriges ekokommuners Gröna nyckeltal redovisas andel miljöcertifierade förskolor och skolor. Uppgifterna kommer från Håll Sverige Rent och skolverket. Nyckeltalet redovisar de skolor och förskolor som arbetar systematiskt med miljöfrågor enligt en certifierad modell. Utmärkelsen skola för hållbar utveckling, Grön Flagg eller ISO 14001/EMAS. Verksamheter med Grön flagg omfattar från och med 2014 även verksamheter som är på väg mot sin första Grön Flagg-certifiering.

¹⁴ Inom ramen för Sveriges ekokommuners Gröna nyckeltal redovisas andel jordbruksmark med miljöstödd för ekologisk odling. Uppgifterna kommer från jordbruksverket.

med att kommunen anvisar mark för bostäder. Inga markanvisningar har skett under 2016.

Inom ramen för Gustavsbergsprojektet ställer kommunen krav på att material ska vara hållbara och giftfria. Kommunen följer löpande upp att miljökraven följs allt eftersom Gustavsberg byggs ut.

Insamling av farligt avfall

Invånarnas farliga avfall ska samlas in och tas om hand. Insamling sker idag på kommunens åtta miljöstationer. Insamlingen av farligt avfall var 223 ton under 2016. Mängden insamlat avfall har ökat med cirka 6 procent sedan 2010. Under den tiden har kommunens befolkning ökat med cirka 7 procent.

En plockanalys av hushållens käril- och säckavfall som genomfördes på fastlandet 2013 visade att cirka 0,4 procent av värmdöbornas hushållssopor bestod av farligt avfall och elavfall. Utslaget på avfallsmängden vid denna tid i Värmdö kommun blev det ca 39 ton per år. En nationell kartläggning av plockanalyser som genomförts av Avfall Sverige visar liknande siffror.

Indikator	2013	2014	2015	2016	Mål	Kommentar
Andel farligt avfall och elavfall i hushållssoporna	0,4 %	-	-	-	-	Siffran kommer från den plockanalys som genomfördes i kommunen 2013. Utfallet kan omräknas till ca 39 ton per år i kommunen (2013).

Måluppfyllelse 2016

Årets uppföljning visar att skolor och förskolor i hög utsträckning arbetar med miljöfrågor, både genom miljöcertifiering och genom att aktivt arbeta med kommunens vägledande plan för utfasning av farliga ämnen. Från uppföljningen av miljömålet en hållbar kommun ser vi även att förskolorna är ett föredöme för resten av kommunen vad gäller deras stora och växande andel ekologiska livsmedelsinköp.

När Gustavsberg byggs ut ställs höga krav på att mindre farliga material ska användas och i samband med exploatering ställs krav på sanering. Många förorenade mark- och vattenområden finns dock kvar i Värmdö. Medborgarnas farliga avfall tas omhand av kommunens avfallshantering i stor utsträckning. Dock visar uppföljningen att allt farligt avfall inte sorteras ut, utan en mindre andel hamnar i hushållssoporna.

I syfte att få en mer heltäckande bild av hur kommunen arbetar och kan arbeta för att kommuninvånarnas ska mötas av en giftfri miljö sin vardag bör bland annat Gustavsbergs miljöprogramms uppföljning sammanställas och redovisas.

Målet giftfri miljö bedöms som delvis uppfyllt för 2016. Bedömningen är baserat på beskrivet resultat för 2016 tillsammans med redovisade indikatorer.

Hav i balans, levande kust och skärgård, ingen övergödning

Värmdö kommun ska verka för att det hav som omgärdar oss ska vara i balans. Det innebär att det ska ha en långsiktig hållbar produktionsförmåga och att den biologiska mångfalden ska bevaras. Det kräver en medveten planering, skydd av viktiga miljöer längs kusterna och i vattenmiljöerna samt en fortsatt utbyggnad av det kommunala vatten- och spillvattensnätet. Tillsyn och information kring enskilda avloppslösningar ska bidra till kretsloppsanpassade lösningar och latrin ska i första hand transporteras till reningsverk. Dessa åtgärder ska bidra till att minska övergödningen av Östersjön. Vår kust och skärgård ska fortsatt hållas tillgänglig.

Näringsar, rekreation och annat nyttjande av hav, kust och skärgård ska bedrivas så att en hållbar utveckling främjas.

Resultat 2016

Inventering av enskilda avlopp

Bygg-, - miljö- och hälsoskyddsnämnden i Värmdö antog under 2016 ett mål om att alla fastigheter i Värmdö kommun ska ha inventerade avlopp år 2020. I Värmdö kommun finns cirka 15 000 enskilda avlopp som i stor utsträckning har bristande funktion och är underdimensionerade. I slutet av 2016 var cirka 46 procent av kommunens alla avlopp inventerade. Till 2020 återstår alltså cirka 8 500 inventeringar.

Under 2016 inventerades 1200 enskilda avlopp vilket var en ökning från året innan. Inventeringen har visat att ca 75 procent av avloppen är undermåliga. Vissa kräver åtgärder på befintlig anläggning, andra behöver byggas om.

Kommunens erfarenhet är att i samband med att inventering genomförs så inkommer fastighetsägaren i de flesta fall med en ansökan om nytt avlopp och att avloppet således blir åtgärdat i samband med inventeringen. Om målet om inventering uppfylls kommer detta i praktiken innebära att alla enskilda avlopp även kommer att vara åtgärdade till år 2020.

Med anledning av högt tryck på entreprenörer och högt tryck på ansökningar bedöms inventeringsmålet som svårt att uppnå.

Indikator	2013	2014	2015	2016	Mål	Kommentar
Andel enskilda avlopp som inventerats	20 %	29 %	36 %	46 %	100 % år 2020	I dagsläget uppskattas det finnas 15 000 enskilda avlopp. Antalet kan ändras allt eftersom inventeringen fortlöper. Redovisade utfall baserar sig på antal utskick om inventering som gått ut till fastighetsägare. Utfallen innefattar, utöver faktiska inventeringar, även de avlopp som kunnat fastställas som godkända utan inventering samt de anläggningar där ansökan om nytt tillstånd inkommit efter utskick gjorts.
Inventeringar under året	-	298	951	1200		Investeringsstakten har ökat varje år sedan 2014. Med anledning av högt tryck på entreprenörer och högt tryck på ansökningar bedöms målet som svårt att uppnå.

Race for the Baltic

Värmdö Kommun tog under året beslut om att delta i projektet Race for the Baltic genom programmet Baltic Sea City Accelerator. Race for the Baltic är ett projekt som syftar till att återställa Östersjön för att säkra en hållbar utveckling. Inom programmet Baltic Sea City Accelerator ska offentliga och privata aktörer tillsammans verka för att ta fram innovativa åtgärder för att förbättra Östersjöns vattenkvalitet.

I överenskommelsen med Race for the Baltic har Värmdö kommun bland annat angivit att vi inom programmet överväger att arbeta med småskaliga VA-lösningar och innovativa lösningar på land för tömning av latrin från fritidsbåtar. I programmet deltar ytterligare sex kommuner varav tre från Sverige. Värmdö kommun har påbörjat arbetet med programmet under 2016. Under 2017 tillsätts en resurs för att driva programmet för kommunens del.

Båttvättar och sugtömningsstationer

Värmdö är en skärgårdskommun med ett livligt båtliv och många turister under sommarmånaderna. Detta innebär en belastning på naturmiljön i mer eller mindre utsträckning och vattenkvaliteten påverkas. Utsläpp av toalettavfall direkt i vattnet och giftiga båtbottnfärger är två bovar i dramat. Kommunen ska verka för ett hållbart båtliv genom fortsatt utveckling av hamnar och replipunkter och för fler anläggningar för latrin/avfall och båtbottentvättar. Kommunen har som mål att fritidsbåtars miljöpåverkan ska minska.

Sedan den 1 april 2015 är det inte längre tillåtet att tömma toalettavfall från fritidsbåtar i vattnet. Transportstyrelsen är tillsynsmyndighet för latrintömningsstationer och på deras hemsida redovisas landets alla tömningsstationer. 2011 fanns det en tömningsstation för latrin i kommunen, 2016 var siffran sex varav alla var sugtömningsstationer öppna för allmänheten. Vid tiden för denna uppföljning var fyra av dessa sex fungerande.

Som ett alternativ till giftiga bottenfärger kan påväxt på båtskrov förhindras genom regelbunden tvättning. Det finns sex stycken båtbottentvättar i Värmdö. Båttvätten i Gustavsberg kom inte i vattnet i 2016 på grund av ombyggnad av Kattholmen. Sommaren 2017 planeras den vara i bruk igen tillsammans med ny gästhamn.

Indikator	2013	2014	2015	2016	Mål	Kommentar
Antal latrintömningsstationer för fritidsbåt i kommunen	-	-	-	6	Öka	Vid uppföljning var fyra av sex tömningsstationer fungerande. Alla sex tömningsstationer är så kallade sugtömningsstationer. Uppgift kring hur länge stationerna funnits saknas.

Måluppfyllelse 2016

Årets uppföljning visar att kommunen arbetar aktivt för att minska näringsläckage till sjöar och havsvikar och föroreningar till grundvatten och mark genom utbyggnad av kommunalt VA samt inventering av enskilda avlopp. Utbyggnaden av kommunalt vatten och avlopp sker i enlighet med plan och avloppsinventeringen har accelererat från föregående år. Genom deltagande i programmet Baltic Sea City Accelerator planeras ytterligare åtgärder som kan leda till minskade näringsläckage till vatten och mark. Dock ser vi att målet om avloppsinventeringar inte väntas nås.

Förutsättningar för ett hållbart båtliv, i form av möjligheter att tömma latrinavfall och att hålla båtskrov rena från påväxt utan giftiga färger, har ökat.

Ingen uppföljning av tillgänglighet av kommunens kust och skärgård har gjorts.

Målet Hav i balans, levande kust och skärgård, ingen övergödning bedöms som delvis uppfyllt för 2016. Bedömningen är baserat på beskrivet resultat för 2016 tillsammans med redovisade indikatorer.

Ett rikt djur- och växtliv

Värmdö ska präglas av ett rikt växt- och djurliv och invånarna ska ha nära till natur och rekreation. Regionens gröna kilar ska värnas och ny bebyggelse ska placeras med hänsyn till naturmiljön. Viktiga natur-, kultur- och strandområden ska skyddas och tillgängligheten till dessa ska säkras genom till exempel bildandet av nya naturreservat och biotopskyddsområden. Kommunen ska sköta sina markområden med målet att värna biologisk mångfald. Invånarna ska fortsatt ha nära till natur och rekreation.

Resultat 2016

Skyddade naturområden

Kommunen har stora områden med skyddad natur, naturreservat och skyddad våtmark. Områden av skyddad natur är större i Värmdö kommun än i många andra kommuner i Sverige.

Indikator	2014	2015	2016	Mål	Kommentar
Andel skyddad natur ¹⁵	11 %	11 %	-	-	Värmdö kommuns andel skyddad natur var 2015 11 procent, vilket är högre än genomsnittet för deltagande kommuner, som är 5,5 procent. Sedan 2000 har andelen skyddad natur i Värmdö kommun ökat med 2,5 procentenheter. Siffror från 2016 har inte inrapporterats.

Områden med särskilt höga naturvärden på land och vatten ska skyddas med nya reservat eller tydliga avgränsningar i översiktsplanen. I enlighet med översiktsplanen ska stora grönområden värnas i Värmdös fortsatta utveckling och tätortsnära naturområden prioriteras. I planarbete vägs aspekter som grönstrukturer, spridningskorridorer och svaga samband samman med andra intressen. Under 2016 har kommunen börjat titta på hur ett arbete med ekosystemtjänster skulle kunna utvecklas.

För att skydda och bevara områden med orörda naturområden och rikt kulturlandskap har kommunen tagit fram en naturreservatsplan. Planen presenterar en samlad strategi för att bilda kommunala naturreservat och naturminnen och omfattar hela Värmdö kommun. Planen pekar ut 16 stycken områden för naturreservatsbildning och har genomförandetid till 2030. I skrivande stund har tre av planerade naturreservatsbildningar påbörjats eller färdigställt. Ytterligare 13 områden föreslås bli reservat till 2030.

Indikator	2014	2015	2016	Mål	Kommentar
Antal påbörjade/färdigställda naturreservatsbildningar i enlighet med naturreservatplanen	-	-	3 st	16	Naturreservatplan antogs av (dåvarande) samhällsplaneringsnämnden 2013 och pekar ut 16 stycken områden för naturreservatsbildning. Planen har genomförandetid till 2030. 2016 år utfall innefattar två reservatsbildningar där arbete påbörjats (Horsten och Holmviksskogen) samt ett som vann laga kraft under året (Ekensborgsskogen).

I Värmdö finns idag 45 naturreservat. De flesta reservaten finns i ytterskärgården men några områden ligger i närheten av Gustavsberg och på de stora öarna med fast vägförbindelse och är lätta att nå. Två av nuvarande naturreservat förvaltas av kommunen; Ösby träsk som bildades 2006 och Hamnskogen-Ekensberg som vann lag kraft 2016. Hamnskogen-Ekensberg är beläget på Djurö och är ett populärt område för avkoppling och friluftsliv med höga naturvärden och rik kulturhistoria.

Indikator	2014	2015	2016	Mål	Kommentar
Antal naturreservat i kommun, totalt	44	44	45	Öka	Två av naturreservaten förvaltas av kommunen, Ösby träsk och Ekensborgsskogen på Djurö.

Som ett led av framtagande av den grönstrukturplan för Gustavsberg som togs av

¹⁵ Inom ramen för Sveriges ekokommuners Gröna nyckeltal redovisas andelen skyddad natur. Uppgifterna hämtas från Statistiska centralbyrån. Nyckeltalet avser skyddad land- och vattenareal i nationalparker, naturreservat och biotopskyddsområden, som andel av kommunens totala areal. Naturvårdsområden och djur- och växtskyddsområden ingår inte.

fullmäktige 2014 genomfördes under 2015 en utredning kring skydd av ekmiljöer och kulturmiljöer i Gustavsberg genom biotopskydd. Beslut om att inrätta fyra nya biotopskyddsområden i området fastställdes av fullmäktige i början av 2016 och vann laga kraft under året. Biotopskyddsbesluten med tillhörande skötselplaner ger kommunen ytterligare stöd för att sköta områdena på bästa sätt för att förvalta, utveckla och säkerställa värdet för framtiden inom varje område. För två av områdena genomförs nu åtgärderna i skötselplanerna med stöd av länsstyrelsen, i så kallade LONA-projekt.

Indikator	2014	2015	2016	Mål	Kommentar
Antal tätortsnära biotopskydd bildade av kommunen	0	0	4	Öka	Alla fyra biotopskydd finns i Gustavsberg.

Restaurering av våtmarken Hemmesta sjöäng har nått ett avslut. Värmdö kommun kommer att fortsätta ansvara för skötsel och förvaltning. Rapporter från projektet har visat mycket goda resultat. Tydliga positiva resultat i form av nya fisk- och fågelarter har påvisats och en rapport visar att våtmarken sannolikt kommer att generera värden på upp mot 20 miljoner kronor per år. Vissa åtgärder i samband med våtmarken planeras genomföras under 2017, bland annat en yngelinventering.

Måluppfyllelse 2016

Årets uppföljning visar att kommunens andel skyddad natur ökar och antalet naturskyddsområden likaså. Värmdö arbetar enligt plan för fortsatt bildande av naturreservat. Tätortsnära naturvärden skyddas genom biotopskydd i enlighet med översiktsplan och grönstrukturplan.

Förutsättningarna för invånarnas närhet till natur bedöms öka i takt med att skyddade områden ökar. Ingen uppföljning av kommuninvånarnas faktiska närhet till natur och rekreation har gjorts.

Målet Ett rikt växt och djurliv bedöms som delvis uppfyllt för 2016. Bedömningen är baserat på beskrivet resultat för 2016 tillsammans med redovisade indikatorer.